

РАЗГРЪЩАНЕ НА ПОТЕНЦИАЛА И ПОВИШАВАНЕ НА КАЧЕСТВОТО НА ЖИВОТ В НАЙ-БЕДНИТЕ РЕГИОНИ НА БЪЛГАРИЯ

*Стефка Янкова,
Докторант, Софийски Университет „Св.Климент Охридски“*

Една от основните политики на Европейския съюз е Кохезионната политика или т.н. Политика на сближаване. Нейното функциониране се основана на разделението на страните на определени по даден критерий региони и инвестирането в тях на средства от три европейски фонда – Европейски фонд за регионално развитие, Европейски социален фонд и Кохезионен фонд, . Основната цел на провежданата регионална политика е да се постигне „сближаване“ на съществуващите над 270 региони на територията на Европейския Съюз, на техните икономически, социални и природни показатели, като в тях се инвестира по предварително зададени приоритети.

Постигнатите резултати във всички региони, които са легитимни по Кохезионния фонд от реализираните проекти са налице и са неоспорими. При един кратък преглед на изминалите години от настоящия програмен период 2007-2013 г. е пресметнато, че чрез изпълнението на проекти в Европейския Съюз са създали пряко почти 189 000 работни места. Почти 24 000 новосъздадени фирми са получили подкрепа, а повече от 100 000 Малки и Средни Предприятия са получили помощ за инвестиционни и иновационни дейности. Подпомогнати са около 19 000 проекта за научни изследвания, технологично развитие и иновации и 6000 проекта за сътрудничество в областта на научните изследвания със стопанска цел. По отношение на инфраструктурата почти 920 000 души са получили широколентова връзка към интернет. Осигурено е водоснабдяване с чиста питейна вода за още близо 1,5 млн.души, а повече от 3,3 млн.души са свързани към централна канализация. Към трансевропейската транспортна мрежа са добавени около 280 км магистрални пътища и 285 км железопътни линии, а реконструкцията на пътища и железопътни линии, особено в новите държави-членки (ЕС-12), води до значително съкращаване на времето за пътуване. Почистени са 800 кв.км изоставени или замърсени земи.¹

Развилата се през последните години икономическа криза повлия върху страните от Европейския Съюз и постави нуждата да бъдат взети специфични мерки свързани с бъдещата политика на Съюза през периода 2014-2020 г. За справянето с предизвикателствата на съвременната икономическа криза е нужно максимално оптимизиране на разходите, но в същото време единствено добре управлявани и оправдани инвестиции са ключа за бъдещото развитие. Докато през настоящия планови период от определящо значение бе правилното използване на финансовите ресурси за

¹ Panorama Info regio, лято 2012, брой 42

постигането на крайните цели, то за следващите години към тези условия трябва да прибавим и използването на възможно най-малко природни ресурси с оглед на екологичните предизвикателства, които съпътстват съществуването ни.

Съобразявайки се с гореспоменатите и други условия, Кохезионната политика на Европейския Съюз за периода 2014-2020 г. ще има за цел да постигне по-тясно съгласуване на насочването на регионални ресурси за създаването на работни места и интелигентен, устойчив и приобщаващ растеж – целите на стратегията „Европа 2020“. Друга особеност, която цели да улесни бенефициентите, като по-този начин ги стимулира да бъдат по-ефективни е намаляването на административната тежест чрез опростени системи за управление и изпълнение. През този период, както е посочено и в стратегията „Европа 2020“ ще се наблегне на резултатите, които от своя страна трябва да се постигат с концентриране на ресурсите, по-добро насочване и формулиране на ясни цели.

За провеждането на Кохезионната политика на ЕС се въвеждат три категории региони:

- „по-слабо развити“ региони с БВП на глава от населението под 75 % от средния за ЕС
- „региони в преход“ с БВП на глава от населението между 75 % и 90 % от средния за ЕС
- „по-силно развити“ региони с БВП на глава от населението над 90 % от средния за ЕС

Съобразно споменатото и използваните показатели, шестте региона в България попадат под първата категория „по-слабо развити“. По този начин страната ни има шанс да се възползва от значителни финансови ресурси, разпределени във вече определени сфери на дейност съобразно „Националната програма за развитие на България 2020“ и „Стратегията Европа 2020“. По предварителни данни около 80 % от предвидения бюджет ще бъде разпределен за най-слабо развитите региони в страните-членки. Макар и поставена на едно от последните места по отношение на икономическото си състояние и развитие, България има шанса да получи сериозни инвестиции, които да спомогнат за подобряване качеството на живот в страната.

Една от конкретните цели поставени в „Стратегията Европа 2020“ е устойчив растеж. Разглеждайки го подробно, това означава политиката да бъде насочена към съхранението на природните ресурси, пестенето на енергия, стимулиране внедряването и използването на възобновяеми енергийни източници и зелени технологии. По този начин ще бъде постигнат ефект не само в борбата с изменението на климата и ограничените природни ресурси, но също така ще бъдат създадени нови работни места и възможности за растеж.

Макар и устойчивият растеж да е характерен за напреднали страни, подобен сценарий е възможен и в България, например в по-слабо развитите региони. Регионалната политика е високоефективен механизъм, който осигурява стратегическо насочване на

финансирането с цел оптимално оползотворяване на тези възможности. Тук могат да се изброят различни по своята характер проекти, но обединени от тяхната устойчивост – енергийно ефективни сгради, незамърсяващ градски транспорт, зелена енергия и др. В тази категория можем да поставим и изграждането на техническа инфраструктура във водния сектор, която е належаща за определени части на страната. Друг пример може да бъде насочен към Малките и средните предприятия да оптимизират своите печалби и да намалят вредните си емисии чрез по-ефективното използване на енергия, вода и материали, и възприемане на устойчиви бизнес модели чрез различни инструменти, по примера на програмата ENWORKS в Англия. Освен постигането на крайната цел при реализирането на проектите, ще бъдат създадени и редица преимущества за местното население. Привличането на инвестиции неизменно ще доведе до създаването на работни места. Изборът на екологично издържани проекти ще подобрят общата оценка за състоянието на природата в региона, както и ще повишат качеството на живот.

Устойчивият растеж не може да бъде приложен еднакво и повсеместно поради многообразието и специфичните характеристики на всеки отделен регион. За реализирането на подобни практики е нужно адекватното анализиране на настоящата ситуация и бъдещите възможности за развитие на региона. Имено тук идва ролята на квалифицираните кадри, част от местната администрация, научния институт или част от екипа на Малките и средни предприятия, които да задвижат един проект – от неговата начална фаза при зараждането на идеята до крайното му реализиране. Така устойчивият растеж за слабо развитите региони зависи от степента на подготвеност и образование на хората. По-широкото популяризиране на Кохезионната политика на Европейския Съюз и възможностите за финансиране сред населението от по-слабо развитите региони трябва да бъде приоритетно за страната през следващите години. Наличието на минимален брой реализирани проекти от даден регион, базиран на неговите особености, може да послужи като допълнителен стимул за активната дейност на местната администрация по отношение на усвояването на финансови ресурси отпускани чрез Кохезионната политика.

Разкриването на потенциала на всеки регион зависи от неговите природни, социални и икономически характеристики. Приемането на единен подход за действие при всички региони е грешно и ще доведе до по-скоро негативни последици. Фокусирането върху конкретни цели е изключително важно, например приоритетно развитие на зелена енергия, инвестиции в селските райони или трансгранично сътрудничество.

Деградацията на околната среда, загубата на биоразнообразие, бързото икономическо развитие и неефективното използване на ресурси могат да имат сериозни последици за околната среда, а от там и за обществото. Привеждането на тези факти към настоящата криза и трудните възможности на регионите да се развият налагат приемането на по-строга политика насочена към резултатите, постигнати с оправдани ресурси и с ясен ефект за населението.